

Nr 213.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående sänkning av räntan
å lån från fonden för rederinäringens understödjande; given
Stockholms slott den 17 mars 1922.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

C. E. Svensson.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet
anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson:

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1903 års
riksdag att för bildande av en lånefond till rederinäringens understödjande,
att förvaltas och användas i huvudsaklig överensstämmelse med vissa
angivna grunder samt i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl.
Maj:t kunde komma att meddela, bemyndiga riksgäldskontoret att, i mån
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 182 häft. (Nr 213.) 1

av behov, från 1904 års början tillhandahålla statskontoret ett belopp av 5,000,000 kronor. Sedermera har riksdagen, på förslag av Kungl. Maj:t, dels till höjning av ifrågavarande fond åren 1905, 1907 och 1911 anvisat ytterligare medel, dels ock medgivit, att kapitalavbetalningar finge tilläggas fonden, så att densamma för närvarande uppgår till 17,000,000 kronor.

Å lån skulle enligt de ursprungligen meddelade bestämmelserna erläggas ränta med fyra procent, och föreskrevs tillika, att de inflytande räntebeloppen skulle av statskontoret inlevereras till riksgäldskontoret.

Nämnda räntesats bibehölls sedermera, till dess 1916 års riksdag i anledning av en av Kungl. Maj:t i proposition, nr 233, gjord framställning medgav, att å de lån, som från och med den 28 april 1916 beviljades att utgå från rederilånefonden, skulle beräknas fem procent ränta. Å då redan befintliga lån förblev däremot räntan oförändrat fyra procent.

Alltsedan nu berörda ränteförhöjning har emellertid, i enlighet med Kungl. Maj:ts vid varje lånefördelning meddelade beslut, bland lånevillkoren intagits förbindelse för låntagare att, därest högre räntefot än den, som vid tiden för lånets beviljande gällde för dylika lån, bleve under lånetiden bestämd, för då återstående lånetid underkasta sig de förändrade bestämmelser i avseende å räntefoten, som kunde bliva meddelade beträffande redan beviljade lån och icke innebure höjning av räntan utöver vad nya låntagare skulle erlägga.

Enligt vad jag från statskontoret inhämtat, äro av fondens medel för närvarande utlånade nära 1 miljon kronor mot fyra procent och något över 11 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor mot fem procent ränta, medan återstoden utgöres av dels redan beviljade men icke uttagna lån, dels ock ännu icke till lån disponerade kapitalavbetalningar.

Sveriges allmänna sjöfartsförening.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 14 februari 1922 dagtecknad skrift har nu styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt vidtaga åtgärder i syfte att åvägabringa sänkning av den för rederilånen utgående räntan från fem till fyra procent, att från viss tidpunkt gälla för såväl redan utlämnade som framdeles ytterligare utdelade lån.

Till stöd för denna hemställan har styrelsen, efter erinran om den år 1916 beslutade ränteförhöjningen, anført följande:

»I samband med nämnda ränteförhöjning, som tillkom under uttrycklig hänvisning till den då gällande allmänna räntefoten och med utgångspunkt i viss mån från att statens egna kostnader för dess utlåningsrörelse skulle bliva

täckta, framhölls emellertid såväl av statskontoret som av kommerskollegium lånens karaktär av att bereda understöd åt vederbörande företag liksom ock att denna lånens karaktär, vilken ansågs hava influerat på utmätandet av den dittills utgående lägre räntan, naturligtvis borde allt fortfarande få bibehållas.

Då sålunda räntan å rederilånen vid den år 1916 beslutade höjningen därav beräknats med fäst avseende å den allmänna låneräntan, synes styrelsen redan detta förhållande innefatta ett skäl för att nu, då den allmänna räntefoten visserligen icke är lägre än den, som gällde vid tiden för ifrågavarande ränteförhöjning, men likväl torde kunna väntas inom en nära framtid sänkas under den, som då, vid propositionens framläggande, tillämpades, taga under övervägande ett återgående till den räntesats för rederilånen, som ursprungligen gällde.

Oavsett emellertid den nu anförda synpunkten, som alltså synes styrelsen redan i och för sig tala för en sänkning av räntan å rederilånen, göra emellertid därjämte andra omständigheter enligt styrelsens mening en sådan sänkning nu alldeles särskilt påkallad.

Ett närmare studium av de handlingar, som äga samband med den år 1916 åvägabragta höjningen av räntesatsen, synes styrelsen nämligen giva vid handen, att en i varje fall medverkande orsak till att höjningen ifråga genomfördes utgjorde det uppsving, rederinäringen under då rådande förhållanden i det stora hela vunnit. Huruom detta uppsving efterträtts av en lågkonjunktur med därav föranledd djup depression för svensk rederinäring, är allt för väl bekant för att av styrelsen här behöva närmare utvecklas. Det synes styrelsen nu om någonsin befogat, att den ovan antydda karaktären hos rederilånen av att utgöra verkligt understöd åt rederiföretag, som därav komma i åtnjutande, under dessa förhållanden får komma effektivt till sin rätt. För att detta i någon mån skall bliva fallet, synes styrelsen emellertid ofrånkomligt, att räntesatsen för rederilånen sänkes till den ursprungligen fastställda, 4 procent.»

Den av styrelsen såsom väntad betecknade sänkningen av den allmänna räntefoten har som bekant numera ägt rum, i det Sveriges riksbank, sedan styrelsens framställning till Kungl. Maj:t ingavs, nedsatt det officiella diskontot från fem och en halv till fem procent.

Över förenämnda framställning hava, efter särskilda remisser, statskontoret den 2 mars 1922 och kommerskollegium den 15 samma mars avgivit utlåtande, varjämte fullmäktige i riksgäldskontoret, efter att hava därtill beretts tillfälle, den 16 mars 1922 inkommit med yttrande i ärendet.

Statskontoret erinrar till en början, huruom ämbetsverket i sitt *Statskontoret.* utlåtande den 14 januari 1916 angående ifrågasatt förhöjning av räntesatserna å lån från de under ämbetsverkets förvaltning stående fonder — däribland fonden för rederinäringens understödjande — framhållit, att berörda lån vore avsedda att bereda understöd åt vederbörande före-

tag och att den å lånen då utgående låga räntan givetvis beräknats med hänsyn därtill, men att enligt ämbetsverkets uppfattning under dåvarande förhållanden en förhöjning av räntesatserna låte sig väl förena med lånens egenskap av understöd. Därefter fortsätter statskontoret:

»Beträffande den av styrelsen för Sveriges allmänna sjöfartsförening nu gjorda hemställan om åtgärders vidtagande för ett återgående till den för rederilånen förut gällande räntan får statskontoret framhålla, att en ränta för ifrågavarande lån av fem procent icke kan anses oskäligen och, i betraktande av de räntesatser, som för närvarande gälla för lån å den allmänna lånemarknaden, icke heller lär kunna betaga lånen från rederilånefonden karaktären av understöd. Ur dessa synpunkter, liksom även med hänsyn till statsverkets nuvarande inkomstbehov, torde därför ett vidblivande av den nu gällande räntan kunna väl förvaras.

Skulle däremot, såsom sökandeföreningen synes hålla före, men vilket statskontoret har svårt att föreställa sig, den föreslagna räntesänkningen vara av någon större betydelse för rederinäringens förhjälpande ur dess nuvarande depressionstillstånd, kommer ju den minskning, statsinkomsterna genom en räntesänkning skulle få vidkännas, att uppvägas av de fördelar, en uppblomstrande rederirörelse skulle medföra.»

Kommerskollegium.

Kommerskollegii utlåtande är av följande lydelse:

»I sitt i början av år 1916 avgivna underdåniga utlåtande angående väckt fråga om höjning av räntan, bland annat, å lån från fonden för rederinäringens understödande tillstyrkte kommerskollegium en höjning av räntan å nämnda lån från dittillsvarande 4 procent till 4½ procent. Att kollegium vid detta tillfälle ansåg sig för sin del icke böra göra någon invändning mot en dylik räntehöjning hade uppenbarligen sin grund i det då rådande läget på fraktmarknaden, som för sjöfarten medfört ett kraftigt uppsving, i förening med den då gällande jämförelsevis höga allmänna räntefoten.

De förhållanden, som i dessa avseenden nu föreligga, stå i rak motsats mot de vid nämnda tillfälle förhandenvarande. Sjöfartsnäringen befinner sig sedan mer än ett år tillbaka i ett särskilt svårartat depressionstillstånd, samtidigt som den allmänna räntefoten är i sjunkande och nedgått under den, som gällde vid tiden för avgivandet av kollegii omförmälda utlåtande.

Att frågan om en återgång till den ursprungligen gällande räntan å rederilånen under sådana förhållanden blivit aktuell finner kollegium naturligt. Givetvis kan realiserandet av tanken härå icke förväntas bliva av den betydelse, att rederinäringen enbart därigenom förhjälpes ur sitt nuvarande depressionstillstånd, men synes kollegium likväl åtgärd i detta syfte böra betraktas såsom ett icke oväsentligt led i strävandena av olika slag att för den svenska sjöfarten bereda möjligheter att taga sig igenom den rådande krisen. Att dessa strävanden gynnas med framgång synes ligga icke minst i statens intresse, och böra desamma därför av statsmakterna direkt understödjas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner sig kollegium böra för sin del tillstyrka den nu föreliggande framställningen.»

Fullmäktige i riksgäldskontoret uttala sig sålunda:

*Fullmäktige
i riksgälds-
kontoret.*

»I likhet med vad som skedde i ett av fullmäktige den 30 mars 1916 till Eders Kungl. Maj:t avgivet yttrande rörande då ifrågasatt förhöjning av räntesatserna å vissa av statsmedel utgående lån, bland annat från rederilånefonden, anse sig fullmäktige böra inskränka sig till att betrakta den nu föreliggande frågan ur statsfinansiell synpunkt.

Ur sådan synpunkt bör tillses, att vid fastställande av räntefoten å lån från statens utlåningsfonder statens egna utgifter för anskaffande genom upplåning av erforderliga medel bliva täckta. Då staten ej för närvarande och, såvitt fullmäktige kunna bedöma länemarknaden, ej heller under den närmaste framtiden torde kunna fast upplåna medel mot en effektiv ränta under 5 procent, kunna fullmäktige ej biträda den föreliggande framställningen om nedläggande av räntefoten å lån från rederilånefonden från 5 till 4 procent.»

Av de myndigheter, som uttalat sig i ärendet, har sålunda kommerskollegium obetingat förordat den av Sveriges allmänna sjöfartsförening gjorda framställningen, medan de båda övriga, utan att direkt avstyrka densamma, likväl ställt sig mer eller mindre avvisande mot tanken på att nu genomföra en sänkning av räntan å här ifrågasvarande lån.

*Departements-
chefen.*

Gentemot de av statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret uttalade betänkligheterna vill jag för egen del framhålla, att, även om dessa betänkligheter icke kunna fränkännas fog, det dock knappast synes mig möjligt — med hänsyn till det syfte, som med rederilånefonden avsetts, och de förhållanden, under vilka fonden tillskapats — att under alla omständigheter noga anpassa räntan å rederilånen efter den i allmänna marknaden gällande räntesatsen och därmed också efter den ränta, som staten får betala vid sin egen upplåning. Sålunda torde det väl få anses såsom tämligen säkert, att, om rederinäringen år 1916, då räntan å rederilånen höjdes från 4 till 5 procent, befunnit sig i lika bekymmersamt läge som för närvarande, någon ränteförhöjning icke kommit till stånd, oaktat vid denna tidpunkt den allmänna diskonträntan var en halv procent högre än den, som nu gäller. Under sådana omständigheter och då under den på sjöfartens område nu rådande depressionen alldeles särskilt den del av rederinäringen, för vilken rederilånen närmast äro avsedda, d. v. s. de på transocean sjöfart inriktade företagen, har att kämpa med stora svårigheter för att kunna hålla sin rörelse uppe, vill det synas mig, som om de här ovan berörda betänkligheterna dock böra få vika inför de av såväl Sveriges allmänna sjöfartsförening som kommerskollegium med styrka framhållna skälen för en räntesänkning.

I fråga om betydelsen av en räntesänkning för de företag, som därav skulle beröras, vill jag anföra, att även om en sådan åtgärd visserligen icke kan i och för sig förhjälpa företagen över de svårigheter, som från olika håll hopa sig, den dock bör vara ägnad att åtminstone i någon mån verka stödjande under den allvarliga kris, som vår sjöfartsnärning för närvarande har att genomgå. Att man på redarehåll skulle uppfatta en sänkning av rederilåneräntan som en beaktansvärd fördel framgår i varje fall av den av Sveriges allmänna sjöfartsförening gjorda framställningen och har ytterligare bekräftats genom personliga uttalanden, som under ärendets beredning till mig framförts från sjöfartsmannahåll. Såsom exempel på att en räntesänkning för det enskilda företaget i vissa fall skulle vara av icke ringa ekonomisk betydelse, tillåter jag mig för övrigt nämna, att för ett av våra större rederiföretag en nedsättning av räntan från fem till fyra procent skulle innebära en årlig kostnadsbesparing av omkring 40,000 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört anser jag mig böra tillstyrka, att åtgärder nu vidtagas för en nedsättning av räntan å rederilån till fyra procent.

För att göra åsyftat gagn måste, såsom ock av Sveriges allmänna sjöfartsförening avsetts, den sänkta räntan påtagligen givas tillämplighet icke blott å nya lån utan jämväl å sådana redan beviljade lån, för vilka den högre räntesatsen av fem procent nu är gällande.

Varje låntagare bör givetvis, för att komma i åtnjutande av den föreslagna lägre räntan, tillförbindas att, därest under lånetiden förändrade bestämmelser rörande räntefoten meddelas beträffande redan beviljade lån, för då återstående lånetid underkasta sig dessa bestämmelser, i den mån de icke innebära höjning av räntefoten utöver vad som skall gälla för lån, som därefter beviljas. Beträffande sådana nu utelöpande lån, som skulle bliva föremål för räntesänkning, finnes visserligen, såsom jag redan nämnt, i skuldförbindelserna inryckt en föreskrift av liknande innehåll, men för att undvika tvister om tolkningen torde det vara lämpligt att även i fråga om dessa lån gäldenären, för att komma i åtnjutande av den lägre räntan, får avgiva en förbindelse, formulerad på sätt jag nyss angivit.

På Kungl. Maj:t torde böra ankomma att bestämma den dag, från och med vilken räntesänkningen skall tillämpas.

Beträffande de statsfinansiella konsekvenserna av den förordade räntenedsättningen tillåter jag mig erinra, att i det för riksdagen framlagda förslaget till riksstat för budgetperioden 1 januari—30 juni 1923 å inkomstsidan uppförts ett belopp av 270,000 kronor, utgörande beräknad

ränteinkomst från rederilånefonden. Vid bifall till förslaget om räntesänkning torde nämnda belopp böra nedsättas med icke fullt en femtedel eller i avrundat tal till 220,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att

dels medgiva,

ej mindre att från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, ränta å lån, som beviljas från fonden för rederinäringens understödjande, må utgå efter en räntefot av fyra procent,

än även att från och med samma dag enahanda räntefot må — i den mån så icke redan sker — tillämpas å lån, som tidigare beviljats från nämnda fond,

i varje fall dock under förutsättning att låntagaren förbinder sig att, därest under lånetiden förändrade bestämmelser i avseende å räntefoten varda meddelade beträffande redan beviljade lån, för då återstående lånetid underkasta sig dessa bestämmelser, i den mån de icke innebära höjning av räntefoten utöver vad som skall gälla för lån, som därefter beviljas,

dels ock, vid bifall till vad sålunda föreslagits, upptaga den i förslaget till riksstat för budgetperioden 1 januari—30 juni 1923 under »B. Statens produktiva fonder. III. Statens utlåningsfonder (överskott)» uppförda inkomstiteln »24. Rederilånefonden» med ett till 220,000 kronor nedsatt belopp.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition skall till riksdagen avlåtas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Karl Lindström.
